

Els circs i els teatres de carrer

El passat 29 de desembre moria a València, on estava de gira amb el seu circ, Lluís Raluy Tomàs. Tenia 79 anys i era el patriarca de la família Raluy, components del circ Raluy Lagacy creat el 1911 pel seu pare. El circ va tenir la base i magatzems a l'Aldea entre 1975 i 2010, data en què es trasllada a la comarca del Baix Empordà, que els oferí unes condicions més favorables a les que tenien a l'Aldea.

Josep Bayerrri Raga,
periodista

La gent considerarà molt lamentable que no s'esgotessen les negociacions per a mantenir la base del circ a la comarca del Baix Ebre. Aquí hi residien des de feia 35 anys, fins al punt que la darrera generació de la família havia rebut els primers anys d'escolarització a les escoles de l'Aldea, on estaven plenament integrats. La família Raluy denuncià que havien estat objecte de robatoris i es queixaven de la manca de seguretat. Fa dotze anys es va escriure que ni l'Ajuntament ni el Consell Comarcal del Baix Ebre no havia fet tots els esforços que calien per a retenir-los aquí. En qualsevol cas continuaven tenint una gran afecció pel territori, com es feu palès el passat mes d'octubre quan van estar instal·lats durant deu dies a Amposta.

Periòdicament tots els circs han recalat a les nostres comarques, en concret, a Tortosa. A finals del segle XIX i principis del XX muntaven el seu envelat a la plaça d'Alfonso, on

Els espectacles de circ, revista i teatre al carrer van ser durant els anys de la dictadura franquista un dels pocs elements de creativitat cultural que s'oferien a Tortosa. ARXIU

mesclaven l'espectacle de circ, especialment malabarismes, jocs màgics, pallasos i trapezis, amb projeccions de cinema. Després de la guerra, s'emplaçaren a l'esplanada de Ferreries, davant l'Estadi, on destacaven els animals: el circ Americà, el Circ Rus... Darrerament, ho feien a la plaça del Bimihenari i a l'aparcament de la vora del Pavelló Firal de Remolins.

L'any 1975 es produïren uns fets que foren recollits per tota la premsa espanyola a partir d'una informació que vaig trametre a *La Vanguardia* quan n'era corresponsal a Tortosa. El 4 d'agost el Circ de París, que havia estat instal·lat a la ciutat durant dotze dies, va desmuntar les carpes per a continuar la seua ruta. Per desavinences entre el propietari del circ i el domador i amo dels lle-

ons que formaven part de l'espectacle, este, amb la seua dona, dos operaris i els lleons van separar-se, i set lleons van quedar abandonats en unes gàbies al mig del carrer, vigilats dia i nit per la Policia Nacional i Municipal. El problema s'agreuà per l'alimentació i manteniment dels animals; l'Ajuntament, aleshores encapçalat per Josep Anguera Vallès com a alcalde accidental, va haver de cercar-hi solucions; fins i tot l'escriptor de Fabra va subministrar tones de carn d'aviram, però esta resulta inadequada per a la dieta dels lleons. Finalment, al cap de 12 dies el titular del circ i el domador van tornar a posar-se d'acord, i tots plegats es van traslladar a Zamora, on aleshores feia estada el circ.

A banda dels circs, era habitual la instal·lació de teatres desmuntables per a representacions de tot tipus. El que més es va popularitzar fou el Teatro Argentino, que arribava cada any a l'entorn de la primavera i s'hi estava més de dos setmanes. Els primers anys quaranta s'instal·lava al solar, ara edificat, darrere de l'Ajuntament; i després va passar a l'anomenat passeig de les bicicletes,

vora el Parc, on es van haver de seccionar dos grans eucaliptus per a encabir-lo (avui encara en queden dos). Oferia espectacles de revista amb música i cantants, esquetxos còmics i noies ballarines amb poca roba, cosa que durant aquells anys de repressió era tota una atracció morbosa a la qual acudien seguidors d'arreu de la comarca. Del mateix estil era el famós Teatro Chino de Manolita Chen, que arribà a portar destacats intèrprets de la farandula.

Un altre sentit tenia, durant els primers anys seixanta, el seriós Teatro Hermanos Largo, dirigit per Tomàs Carrasco i, després, per Pepe Escribano, que es muntava cap al mes de novembre i oferia obres d'autor teatral de prestigi, des dels germans Álvarez Quintero a Arniches, Benavente i Muñoz Seca fins a Àngel Guimerà, autèntics hereus, en circumstàncies adverses, de *La Barraca* de Garcia Lorca els anys de la República. A Tortosa, orfes de teatre des de feia anys, tenien una clientela addicta de tota mena, que, especialment la gent gran, valorava el notable esforç que feien per a portar el teatre al carrer. ■